

A textil univerzális szemlélete

METSZÉSPONTOK KÁNYÁSI HOLB MARGIT MŰVÉSZETÉBEN

Kányási Holb Margit Ferenczy Noémi-díjas textilművész *Kereszt-pontok* címmel rendezte egyik korábbi kiállítását 2015-ben a Magyar Népi Iparművészeti Múzeumban Budapesten, kötőjelet téve az összetett szó elemei közé. Akkor és ott, a két jel és jelkép: kereszt és pont összetett, „sűrűszövésű” tartalmakra utalt, lévén a kiállítás egésze az életmű szöttelesanyagából válogatott: sorozatban gyártott, egykori háziipari-szövetkezeti mintadaraboktól egyedi szöttestárgyakig. Az egymást keresztező felvető- és vetülékszálak ezernyi pontot képeznek, s ez a megbecsülhetetlen léptékű ponthalmaz – amelynek minden eleme egy-egy apró kereszt centruma –, mechanikus rendszerén és matériáján át figyelmünket a szövés és a szötteles

felsejlő metafizikai kötése felé vezet. A legegyszerűbb paraszti használati textílián is átsugárzik ez a töltés: a monoton fizikai munka által születő hétköznapi tárgy készítőjét a matéria megmunkálása elvezet(het)te a világ, a teremtés szépségének elmélyült, bensőséges szemléléséhez. A 2015-ben rendezett kiállítás címadását és anyagának összeállítását döntően ez a közelítés határozta meg.

KÁNYÁSI HOLB Margit: Életfa | Margit KÁNYÁSI HOLB: Tree of Life
1976, pamut, juta, celljuta, göbös, csomózott kézi szövés, 140x110 cm
Fotó: Máthé András

KÁNYÁSI HOLB Margit: Égi borona, objekt
Margit KÁNYÁSI HOLB: Heavenly harrow, object | 1995–2017, gyapjú, juta, kenderkötél, fém, akácágak, vegyes technika, 140x110 cm
Fotó: Fátyol Viola

KÁNYÁSI HOLB Margit: Hármasság, tértextil | Margit KÁNYÁSI HOLB: Trinity, spatial textile | 2005–2008, gyapjú, juta, nemezélés, 300x150x45 cm
Foto: Máthé András

KÁNYÁSI HOLB Margit: Falitextil (részlet)

Margit KÁNYÁSI HOLB: Wall textile (detail)

1994, gyapjú, pamut, szedettes kézi szövés, a teljes méret: 220x180 cm

Fotó: Fátyol Viola

Jelen kiállítás címéből ezúttal elmaradt a kötőjel – kiegészülve a *Pályakép* alcímmel –, így a keresztpont mászt jelent, az életműből való merítés szándékának megfelelően. A kereszteződések itt azokra a virtuális metszéspontokra utalnak, amelyek ebben a gazdag és sokrétű munkásságban a különböző műfajok és technikák, felhasznált anyagok és minőségeik által megszületett műtárgycsoportok között létrejöttek.

Bár a tárlat anyagában hangsúlyos szerepet kaptak a szövött textiliák, szinte minden más törekvés, amely az életműben felbukkant és hosszabb-rövidebb ideig hangsúlyt kapott, jelen volt a Kölcsey Központ kiállítótermében. A szövött textilek mellett (*Takaró*, 1994; *Falitextil*, 1994) láthatóak voltak kísérleti textil kategóriába sorolható művek nemezből, más anyagok kombinációjával készült objektok (*Égi borona*, 1995–2017; *Objekt a Keréketörés című performance nyomán*, 2007) és installációk (*Spirális / Életút-nyomok*, 2014–2015, részlet), konceptualitásba hajló tértextilek (*Hármaság*, 2005–2008; *Folyamat-Mamababa*, részlet, 1992,

KÁNYÁSI HOLB Margit: Takaró (részlet) | Margit KÁNYÁSI HOLB: Blanket

(detail) | 1994, gyapjú, pamut, göbös kézi szövés, a teljes méret: 220x150 cm

Fotó: Fátyol Viola

kollázs), vászonból, papírból varrott-applikált kollázsok és performance-ok, amelyek három monitoron futottak a kiállítóterben (*Keréketörés*, 2007; *Labirintus*, 2009; *Lepel – Rendelt út*, 2009).

KÁNYÁSI HOLB Margit: A megtalált tárgy, objekt

Margit KÁNYÁSI HOLB: The found object, object

2021, pamut, tű, gépi és kézi varrás, 100x105 cm

Fotó: Máthé András

Ez a figyelemreméltóan széles műfajskála felvonultatta a szövésnek mint archaikus technikának nem szűnő jelenvalóságát: a funkcionális tárgyalkotást. A kézi szövés technológiáját – az „ős-ismeretek” teljes birtoklása mellett – sikerült innovatív elemekkel gazdagítani (*Drapéria*, 1999). *Kék a lába* című textilegyütteséről, amely a szövés technológiáját több ponton újította meg, elemző módon többször írtak már másutt. Láthatjuk a textil képi megjelenítésre alkalmas jellegét a *Röptetés* (2005) és a *Labirintus* (2005) című munkáiban, amelyek nemezeléssel készültek. A gyapjú elemi szálaiból gyúrt egybeszálalódó kötegek és színes foltok elvont kompozícióként épülnek egybe. A kép itt nem festészetet idéz, annak mintegy tükörképét mutatja; szerves anyagból organikus jelenség születik a művészi alakítás nyomán. Harmadszor, a minden mástól elvonatkoztatott autonóm textil – amelynek létezése Joseph Beuys filcből, illetve filccel kombinált első munkáinak keletkezésétől datálható – szintén jelen volt itt (*Kígyó*, 1995, textilplasztika; *A megtalált tárgy*, 2021, síkobjekt). Ez utóbbi mint a kiállítás legfrissebb darabja emblemikus műnek tekinthető: biztos szemlélet, vegyítetlenül tiszta művészi érzékenység és a textil iránti szakmai-művészi elkötelezettség sűrűménye.

A performance-ok önálló műfaji egységet képeznek. A művész fizikai és szellemi részvétele a történelem időben zajló folyamatában hiánytalan egységet alkot. Ez a szintézis a textillel való bensőséges kapcsolata révén valósul meg: határozott koncepció mentén, de intuitív módon megy végbe performance-aiban. A *Kérékbetörés* című után, mintegy relikviaként készült objekt a felhasznált kellékeket (kerék, nemezrétegek, bot, növényi rostok) új elemmel egészíti ki: a kerék átírt, légiesített és felfüggesztett nemezlapijával; önálló műtárgy-egésszé alakítva azokat. A performance-ról készült film és az annak nyomán született objekt együtt szerepelt a kiállításon, összetett szimbolikájukban egymást feltételezve és kiegészítve. Áldozati rítus és feloldozás; láthatóvá tett metamorfózis és annak emlékműve, amelyben rögzülni látszik az enigma; s bármely lehetséges közelítésben: az utolsó mozzanatban a művész személyes energiái és indulatai a nézők bevonásának jelképi erejű aktusával oldódnak fel a közösségben. A textilnek ez az univerzális szemlélete és művelése egyik legjellemzőbb vonása Kányási Holb Margit művészetének.

KÁNYÁSI HOLB Margit: Titok, objekt | Margit KÁNYÁSI HOLB: Secret, object 2005, gyapjú, pamut, selyem, nemezelés, 142x185 cm
Fotó: Máthé András

Az alkalmazott, a képkalkoló és autonóm textil között lévő határok folyamatos felmérésével és újraértelmezésével talált párhuzamok végigvonulnak az eddigi életmű egészén. A velemi alkotóműhely teljesítménye – amely a magyarországi kortárs textilművészet európai szintű színre lépését jelentette –, darabjai között ott találjuk a művésznő falra szerelhető szövött textiljeit is. Ezekben a korai, de máris kiforrott darabokban jelen van az átgondolt

folklorizmus (*Hármas textil*, 1975), ami egyaránt jellemző vonása funkcionális és autonóm textiljei jelentős részének. Világos áttételekkel, szimbolikával telített performance-aiban is tetten érhető.

KÁNYÁSI HOLB Margit Keresztpontok – Pályakép című kiállítása (részlet)
Margit KÁNYÁSI HOLB's exhibition Points of Intersection – An Overview (detail)
Kölcsy Központ, Debrecen, 2021–2022
Fotó: Máthé András

A rítustextilek parafrázisai újabb műcsoportot alkotnak az életműben. A hagyomány ilyen jellegű darabjai – legnevezetesebb a torinói lepel, Krisztus halotti leple – folytonos inspirációt jelentettek művészi pályáján. Az ember világba lépése és távozása onnan leplekbe burkolva történik. A két végpontot – más-más életfordulókon – rituális célú textilek kötötték össze. Csodáljuk szakralitásukat, időtlenségük mindenkor szellemi energiákat közvetít. Más művészetekkel közös határterületei helyett a textil mezsgyéin belül megvalósítható szintézisre készítetik a textilművészt, Kányási Holb Margitot is.

FÁTYOL Zoltán
festőművész

(Kányási Holb Margit Keresztpontok – Pályakép című kiállítása. Kölcsey Központ, Debrecen, 2021. december 7. – 2022. február 8. A kiállítás a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával valósult meg.)